

УДК: 330.(322+341.1)

Поліщук О.Т., кандидат економічних наук, доцент, кафедра обліку, аналізу і аудиту Донецького національного університету імені Василя Стуса

Поліщук О.А., кандидат економічних наук, доцент, кафедра фінансів Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВЕНЧУРНОЇ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ

У статті досліджується сучасний стан державного регулювання венчурної індустрії в Україні, зокрема розкриті причини необхідності державного регулювання венчурних інвестицій, проаналізовані проблеми, які гальмують розвиток венчурного фінансування вітчизняної інноваційної діяльності. Запропоновані заходи, які забезпечать ефективне використання науково-технологічного й інтелектуального потенціалу України, пропозиції щодо податкового стимулювання та, заходи для розробки фінансово-організаційного механізму формування венчурного капіталу.

Ключові слова: інвестиції, венчурні інвестиції, венчурна індустрія, державне регулювання, венчур.

Рис. 11, Літ. 11.

Полищук Е.Т., Полищук А.А.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПУТИ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ВЕНЧУРНОЙ ИНДУСТРИИ УКРАИНЫ

В статье исследуется современное состояние государственного регулирования венчурной индустрии в Украине, в частности раскрыты причины необходимости государственного регулирования венчурных инвестиций, проанализированы проблемы, которые тормозят развитие венчурного финансирования отечественной инновационной деятельности. Предложенные меры, которые обеспечат эффективное использование научно-технологического и интеллектуального потенциала Украины, предложения по налоговому стимулированию и, мероприятия для разработки финансово-организационного механизма формирования венчурного капитала.

Ключевые слова: инвестиции, венчурные инвестиции, венчурная индустрия, государственное регулирование, венчур.

Polishchuk Olena, Polishchuk Oleksandr

THE MODERN STATE AND WAYS OF DEVELOPMENT OF THE STATE REGULATION OF THE VENTURE INDUSTRY OF UKRAINE

The article examines the current state of state regulation of the venture industry in Ukraine, in particular, discloses the reasons for the need for state regulation of venture investments, analyzes the problems that hinder the development of venture financing of domestic innovation activity. Proposed measures that will ensure the effective use of Ukraine's scientific-technological and intellectual potential, namely proposals for tax incentives, and measures to develop a financial and organizational mechanism for the formation of venture capital.

Key words: investments, venture investments, venture industry, state regulation, venture.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одним з пріоритетних спрямувань державної політики у більшості розвинених країн є інновації, через те, що саме вони є основою національної незалежності, безпеки та економічного піднесення. Саме держава повинна виробити всі необхідні умови задля виконання інноваційної діяльності шляхом формування та впровадження загальноприйнятих правил, принципів, механізмів, що сприятимуть розвитку інноваційної галузі. Основним важелем регулювання з боку держави можна вважати законодавчі та інші нормативно-правові акти, проведення науково-технічної та фінансової політики в цій сфері. Закони – це правова основа розвитку бізнесу в усіх країнах. Зарубіжний досвід свідчить про те, що інноваційна сфера, і особливо венчурний бізнес керується одночасно десятками законів, але вони мають бути стабільними та гнучкими, не перечити один одному, давати дорогу розвитку венчурної діяльності і, разом з тим, забезпечувати інноваційний розвиток економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з проблеми, що розглядається. Вагомий внесок у розвиток теоретичних і практичних засад державного регулювання венчурного капіталу здійснили наступні зарубіжні вчені: Д. Аром, В. Беневоленський, О. Дагаєв, П. Друкер, Р. Кларк, Є. Лебедева, Дж. Ривкіна, О. Рогова, І. Рудакова, Р. Хофат, та інші. Серед відомих вітчизняних економістів дану проблематику висвітлювали Л. Антонюк, В. Базилевич, І. Грозний, Г. Дем'янчук, М. Диба, Ю. Драчук, І. Єгорова, О. Жилінська, О. Красовська, М. Крупка, О. Юркевич та інші.

Визначення окремих питань, що не вирішені в обраній для дослідження проблемі. Слід зазначити, що у вітчизняній економічній літературі бракує ґрунтовних науково-практичних розробок щодо вдосконалення державного регулювання венчурної індустрії в Україні.

Формування цілей статті. Метою дослідження є висвітлення особливостей державного регулювання венчурної індустрії в Україні та окреслення шляхів її вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Державне регулювання венчурної діяльності є невід'ємною складовою здійснення венчурного інвестування та розвитку венчурної індустрії в Україні (рис. 1) [1, с. 60].

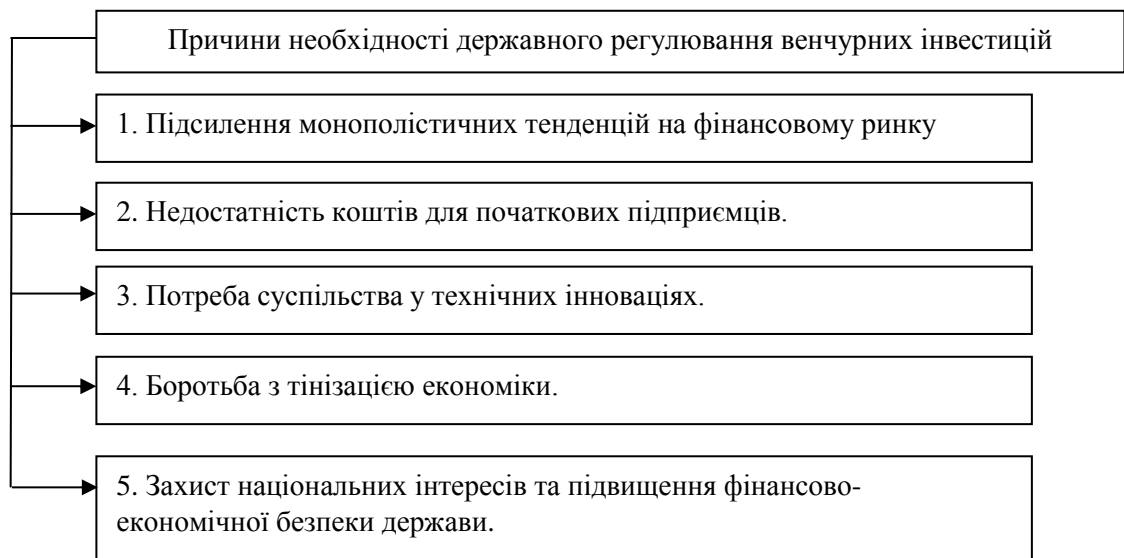

Рис. 1. Причини необхідності державного регулювання венчурних інвестицій

Метою державного регулювання венчурних інвестицій є створення сприятливих умов для розвитку венчурних інвестицій, захист інтересів учасників ходу венчурного інвестування та створення систематичності фінансового забезпечення венчурних вкладень [3, с. 66].

Як відомо, економіка України характеризується низкою переваг, які можуть сприяти розвитку підприємницьких структур венчурного капіталу, а саме: наявність висококваліфікованої і творчої робочої сили, великі запаси матеріально-сировинних ресурсів, зручне географічне положення, що дає можливість використовувати у логістиці всі види транспорту, сприятливі кліматичні умови та інші.

Разом з тим, можна нарахувати велику кількість перешкод, які гальмують розвиток венчурного підприємництва та венчурного інвестування. В Україні сьогодні не дуже багато відомо проєктів, які могли б зацікавити венчурного інвестора, це спричинено недостатньою кількістю невеликих інноваційних фірм, і в першу чергу – у сфері високотехнологічного бізнесу, або тим, що такі підприємства невідомі широкому загалу через відсутність відповідної інформації про їх діяльність та успішні проєкти. Результати конкурсів інноваційних проєктів, що протягом останніх років проводяться Міністерством освіти і науки, не є показовими, оскільки вони не стимулюють матеріально учасників належним чином, і тому беруть участь в них регулярно практично одні й ті ж самі організації (установи). А тому радикальні інноваційні розробки оминають такі конкурси, а шукають своїх інвесторів через Інтернет-мережу чи інші канали комунікацій.

Обсяг фінансування наукової і науково-технічної діяльності в Україні за рахунок усіх джерел у 2016 р. становив 12223,16 млн. грн., у тому числі за рахунок державного бюджету – 4254,49 млн. грн. Частка коштів державного бюджету у загальному обсязі фінансування становила 34,8% (рис. 2) [4].

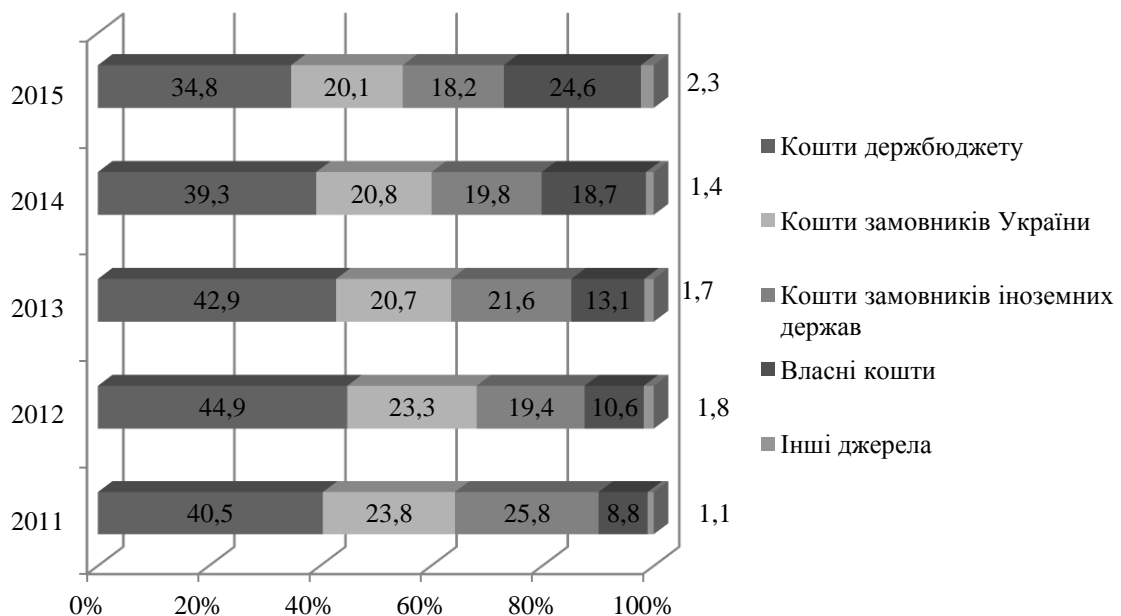

Рис. 2. Динаміка структури фінансування наукової і науково-технічної діяльності за джерелами у 2016 р., %

Наукоємність ВВП (видатки на науку за всіма джерелами у відсотках до ВВП) у 2016 р. становила 0,62% (рис. 3). Частка обсягу витрат за даними 2015 р., на наукові

дослідження та розробки у ВВП країн ЄС-28 у середньому становила 2,03% [7, 8].

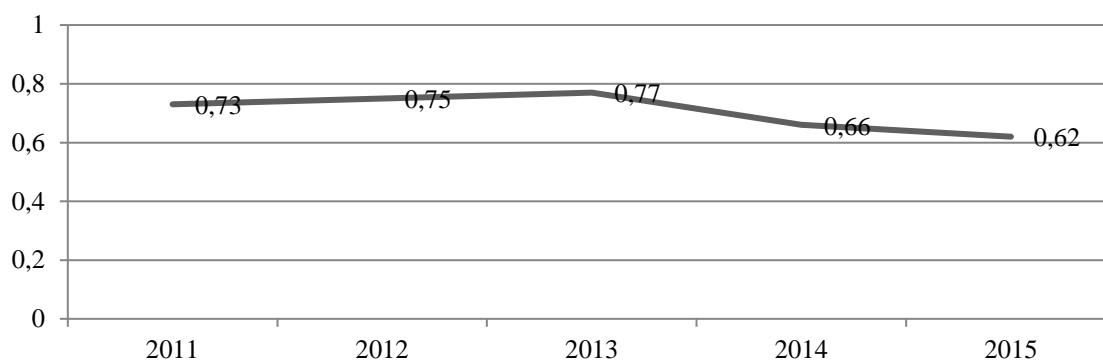

Рис. 3. Динаміка наукоємності ВВП у 2016 р., %

Більшою за середню частка витрат на дослідження та розробки була у Фінляндії – 3,17%, Швеції – 3,16%, Данії – 3,05%, 17 Австрії – 2,99%, Німеччині – 2,87%, Бельгії – 2,46%, Словенії – 2,39%, Франції – 2,26%; меншою – у Чорногорії, Румунії, Кіпрі, Латвії та Сербії (від 0,36% до 0,77%) [11].

Щодо секторів науки то найбільші обсяги загального фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт припадали на організації галузевого і академічного секторів науки (61,8 і 25,8% відповідно) (рис. 4) [4].

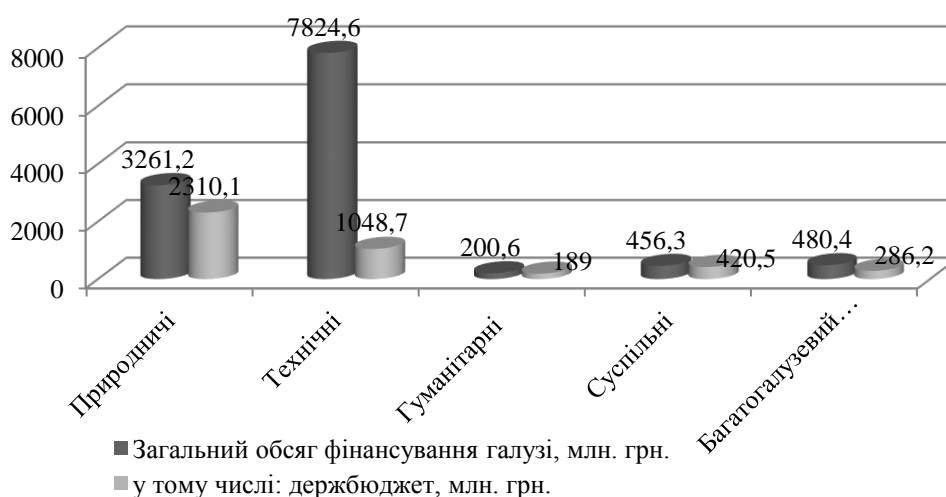

Рис. 4. Фінансування наукової і науково-технічної діяльності у 2016 р. за галузями наук

Найменші – організації заводського сектору (7,1%) та сектору вищої освіти (5,3%). В Україні економічна стратегія має ґрунтуватися на тому, що тільки активізація та ефективне використання її інноваційного потенціалу зможуть забезпечити сталий розвиток економіки та суспільства та кардинально змінити чинники її привабливості для іноземних інвесторів. Основним аспектом вирішення проблеми утворення організаційно-економічного механізму функціонування українського ринку венчурного капіталу є формування інституційних умов венчурного інвестування. Інституціональне регулювання ринку венчурного капіталу представляє процес спільного впливу інститутів державного регулювання, інститутів саморегулювання та інститутів публічного контролю, спрямованих на учасників ринку венчурних капіталів. Можна визначити такі методи організації інституціонального регулювання: методи моніторингу соціально-

економічних параметрів, методи визначення цілей, методи обґрунтування рішень та методи контролю виконання функцій учасниками процесу.

Відсутність мотивації у створенні венчурних фондів і компаній в Україні спричинена недостатньою увагою держави до цієї проблеми: не контролюється виконання існуючого законодавства в інноваційній сфері, відсутні пільги для стратегічних іноземних інвесторів у високотехнологічний бізнес, не стимулюються інвестиції в малі та середні компанії, які займаються інноваційною діяльністю, не проводяться на загальнодержавному рівні конкурси вітчизняних інновацій із залученням іноземних інвесторів та засобів масової інформації. Важливість останніх полягає не тільки у можливості залучення додаткових позабюджетних коштів для стимулювання інноваційної активності підприємств, але й у формуванні громадської думки щодо важливості і необхідності інноваційного розвитку.

В інноваційній сфері маркетингові дослідження майже не ведуться, що спричинено також існуючими недоліками у системі захисту інтелектуальної власності. Гальмує розвиток венчурного підприємництва недосконала інформаційна база, оскільки для прийняття рішення щодо інвестування у діяльність високотехнологічної компанії венчурні інвестори повинні мати достатньо інформації про її інноваційний потенціал та перспективи розвитку.

Крім того, на розвиток венчурних інвестицій негативно впливає і нестача висококваліфікованих фахівців в інноваційній сфері, які були б здатні забезпечити дійовий менеджмент як венчурного бізнесу, так і всіх інших суб'єктів інноваційного підприємництва [2, с. 67].

Організація інституту місцевих інноваційних компаній відсутня, що вважається високоефективним механізмом мобілізації заощаджень дрібних приватних інвесторів з метою спрямування цих фінансових ресурсів на розвиток пріоритетних для регіону інноваційних проєктів.

Стримують розвиток венчурного капіталу в Україні й інші фактори, слід вказати також на відсутність інфраструктури здійснення венчурних інвестицій. Зокрема, не вистачає інститутів професійної комплексної науково-технічної та комерційної експертизи інноваційних проєктів, страхування інвестицій в інноваційну діяльність, інформаційних джерел для співставлення ринкового інноваційного попиту та пропозиції інноваційних ідей. Тривала невирішеність цих питань відтворює несприятливі умови для формування вітчизняного інституту венчурного бізнесу.

Проаналізувавши проблеми, які гальмують розвиток венчурного фінансування вітчизняної інноваційної діяльності та ознайомившись з поглядами науковців щодо шляхів їх подолання, на нашу думку, для забезпечення ефективного використання науково-технологічного й інтелектуального потенціалу України, першочергово необхідно вжити такі заходи:

1. Необхідно удосконалити законодавство з венчурного фінансування. Розробити Концепцію розвитку національної венчурної індустрії, у якій весь контроль та увагу приділяти формуванню та забезпеченню реалізації єдиної державної політики щодо захисту венчурних інвесторів, залучення інвестиційних капіталів і технологій, розвитку та діяльності ринку цінних паперів та їх похідних, обігу акцій на другорядному ринку та сприяти пристосуванню національного фондового ринку до міжнародних стандартів.

Завданням уряду, в першу чергу, є чітке законодавче окреслення поняття венчурного фінансування і принципів та механізмів його виконання, інакше кажучи – створення нормативно-правової бази для регулювання, стимулювання та контролювання за здійсненням цього виду діяльності. Так, поняття «венчурне підприємництво» є в

нормативно-правових актах України, проте в них немає визначення суті функцій, принципів діяльності венчурних компаній та фондів.

2. Переглянути та запровадити схеми податкового стимулювання інноваційної діяльності (рис. 5).

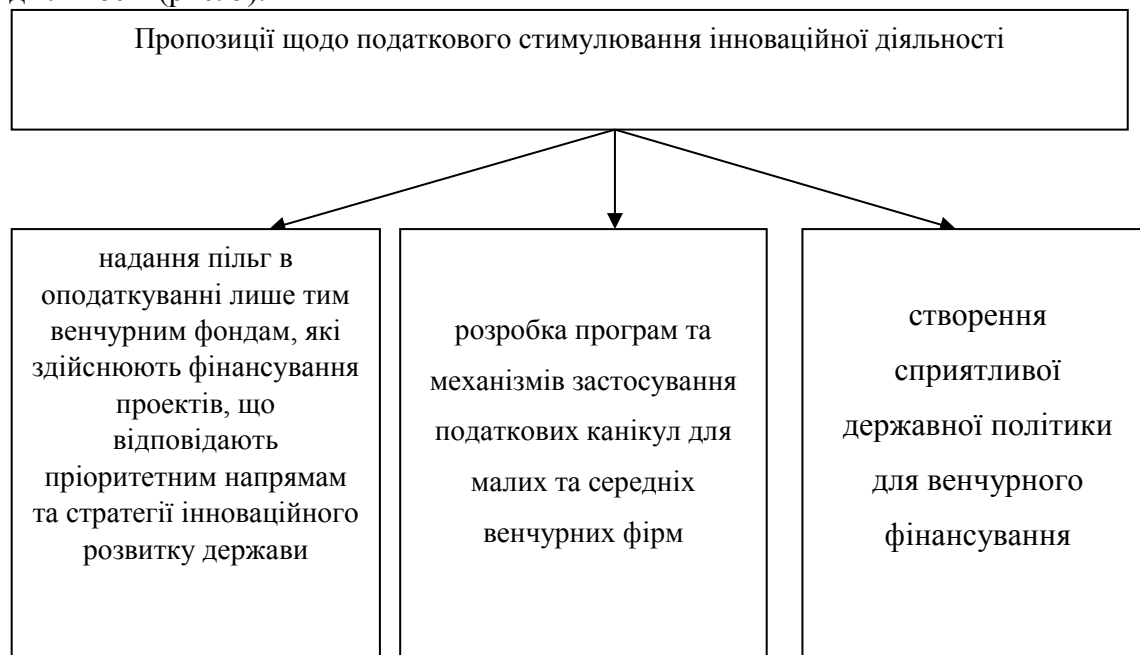

Рис. 5. Пропозиції щодо податкового стимулювання інноваційної діяльності

3. Впровадити фінансові стимули для інвестування до венчурних фондів, малих і середніх інноваційних фірм шляхом:

- зниження державою венчурних ризиків приватних інвесторів, у тому числі шляхом державних гарантій за кредитами венчурним фондам або новим малим компаніям (наприклад, у Франції - SOFARIS) та сприяння диверсифікації капіталів приватних венчурних фондів шляхом участі державного венчурного фонду в спеціально відібраних проектах;

- впровадження й розробки механізму державного страхування кредитів, що надаються ринковими фінансово-кредитними установами під реалізацію інноваційних проектів.

4. Врегулювати систему захисту інтелектуальної власності вітчизняних дослідників та підприємців.

5. Створення необхідних умов для розвитку венчурного фінансування, вкрай важливого на ранніх стадіях розвитку фірм, що вимагає змін цивільного законодавства щодо закріплення прав власності бізнес-ангелів у венчурних проектах.

6. Сприяти розвитку інноваційної інфраструктури, важливим елементами якої є технопарки, бізнес-інкубатори, центри трансферу технологій та, звичайно, венчурні фонди; проведення інноваційних конкурсів, експертних рад, венчурних ярмарків національного та регіонального рівня. Необхідною умовою є поєднання всіх елементів інноваційної інфраструктури в інформаційну мережу, що дозволить взаємодіяти бізнесу й капіталу, авторам проектів з потенційними інвесторами та сприятиме встановленню між ними партнерських відносин, одержанню всебічної інформації про останні тенденції та перспективи венчурної індустрії, демонстрації можливостей інноваційного бізнесу.

7. Необхідним є створення системи коучинг-центрів з венчурного

підприємництва з метою збільшення частки й обсягів залучення венчурних інвестицій у вітчизняні інноваційні компанії. Їхнім завданням є підготовка фахівців з венчурного підприємництва та формування Networking, тобто забезпечення високого рівня формальних і неформальних зв'язків представників венчурної індустрії.

Здійсненню заходів щодо розвитку вторинного фондового ринку має сприяти держава, у тому числі біржової торгівлі цінними паперами венчурних підприємств, системи електронних торгів і інших механізмів ринку. Сприяти розвитку венчурного бізнесу сприятиме пряма пайова участь держави у венчурних фондах. Важливого значення набуває також розширення діяльності інформаційних і консалтингових фірм, венчурних ярмарків і виставок.

Рис. 6. Комплекс заходів державного регулювання венчурного інвестування в інноваційній сфері

В процесі формування та використання венчурного капіталу в розвитку інноваційної активності господарських систем мають бути різноманітні підходи до визначення ролі держави. Держава використовує цілий арсенал інструментів, важелів та інших засобів впливу на інноваційний розвиток країни. Їх набір змінюється, удосконалюється залежно від обраної стратегії інноваційної політики держави, моделі венчурного фінансування, стану суспільства і органів управління. У широкому сенсі

методи державного регулювання інноваційного процесу включають ті чи інші дії, починаючи з прогнозування і планування і закінчуючи прийняттям рішення по перетворенню, вдосконаленню функціонування інноваційних процесів і економіки загалом. На рисунку 6 представлено комплекс заходів державного регулювання венчурного інвестування в інноваційній сфері.

Ефективне реформування економіки України можливе за умови пріоритетного розвитку науково-технічної сфери як головної рушійної сили економічного зростання [2, с. 70].

Нерозвиненість ринку венчурного капіталу в Україні визначає потребу в розробці фінансово-організаційного механізму його формування. Цей механізм складається з трьох груп заходів (рис. 7).

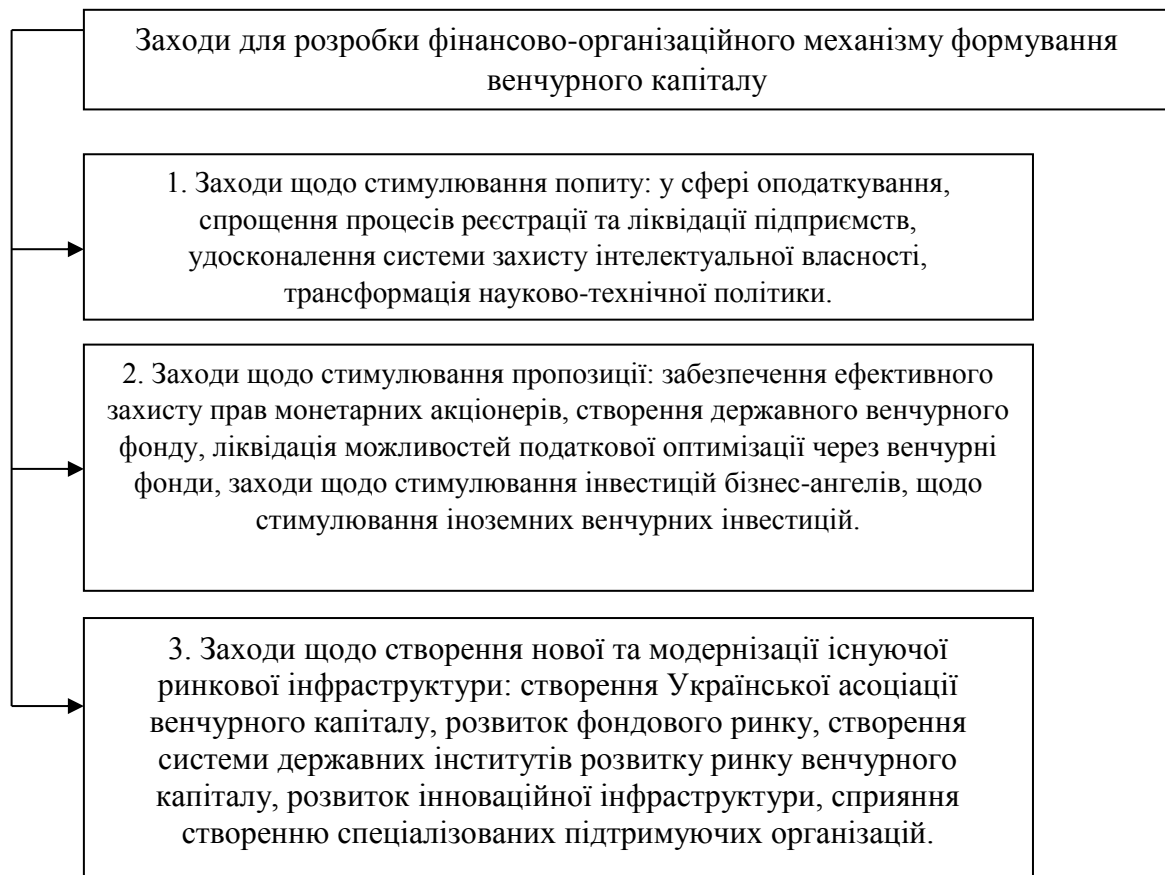

Рис. 7. Заходи для розробки фінансово-організаційного механізму формування венчурного капіталу

Становленню і розвитку венчурного бізнесу має сприяти державна політика і повинна будуватися на принципах довгострокової та економічної зацікавленості у підвищенні ефективності господарювання та стабільності законодавства.

З'являються нові суб'єкти підприємницької діяльності, з появою венчурного бізнесу, нові види юридичних осіб - венчурні підприємства і фонди венчурного капіталу. Тим не менш, законодавчих документів, які регулюють дану сферу діяльності, ще недостатньо. Що стосується чинного законодавства у сфері розвитку венчурного бізнесу в Україні, то вони також мають певні недоліки (рис. 8).

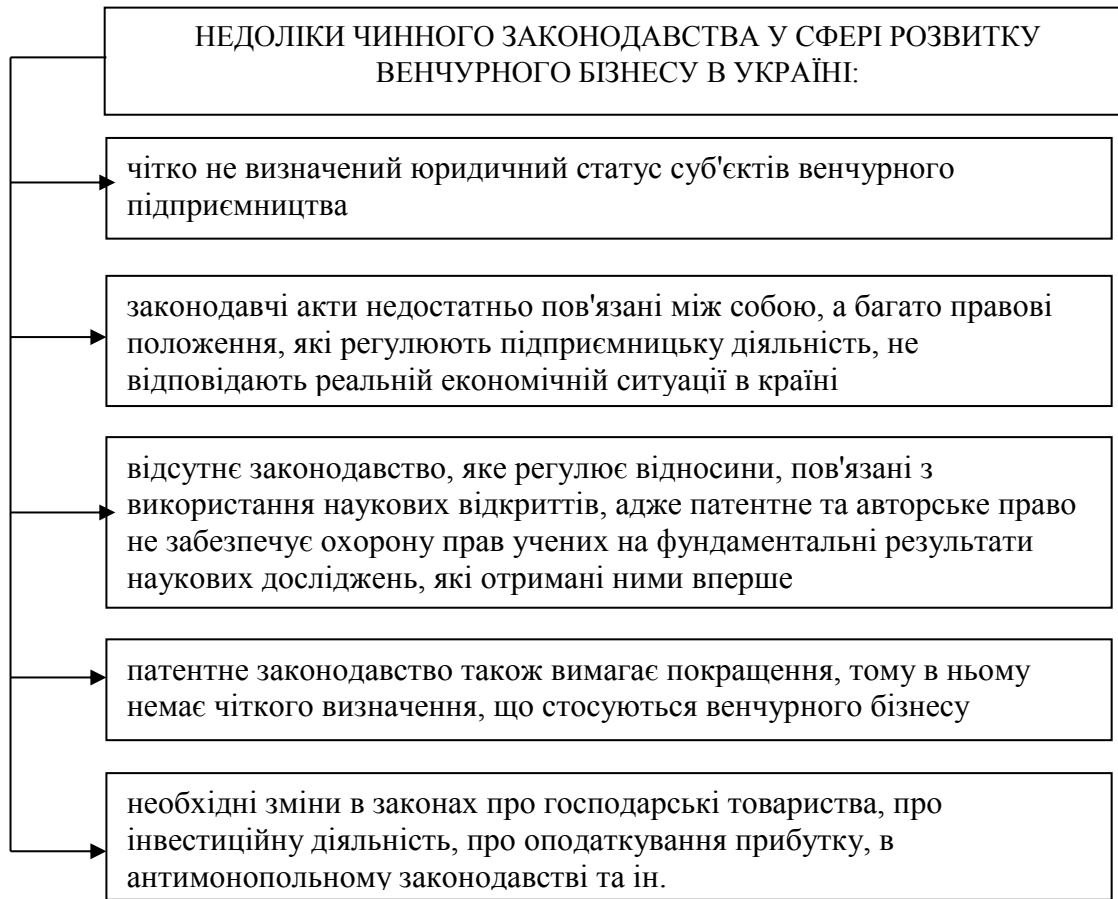

Рис. 8. Недоліки чинного законодавства у сфері розвитку венчурного бізнесу

Аналізуючи вищесказане, в Україні доцільно було б прийняти в даній сфері такі додаткові заходи:

- 1) про венчурні компанії та венчурні фонди розробити закон, в якому б визначався їх юридичний статус та були б передбачені певні гарантії і стимули;
- 2) слід передбачити надання пільг венчурним компаніям та фондам в законодавстві про оподаткування доходів підприємців і організацій;
- 3) в Законі України «Про акціонерні товариства» необхідно передбачити порядок розповсюдження акцій відкритих акціонерних товариств з правом на реєстрацію публічного випуску акцій венчурних інвесторів. Відсутність такого права робить механізм виходу з венчурного фінансування неідеальним;
- 4) змодельовати механізми регулювання інтелектуальною власністю, пов'язаних з використанням наукових відкриттів, охороною «ноу-хау» та кримінальною відповідальністю за розповсюдження комерційної таємниці;
- 5) змінити патентне законодавство і привести його у відповідність до вимог сучасних економічних відносин між новими підприємницькими структурами;
- 6) в антимонопольному законодавстві внести доповнення про те, що чинне законодавство не поширюється на сферу венчурного підприємництва.

Проведені дослідження показують, що в Україні надання державою певних преференцій венчурним фірмам не супроводжується цілісністю системи регулювання їх діяльності. Вплив держави, по суті, обмежується лише контролем за проходженням процедур створення венчурних фондів і збору звітності їх функціонування. Ця звітність, дуже часто має формальний характер і не дозволяє уповноваженим органам влади

реально відстежувати результати, належним чином коректувати надання податкових пільг відповідним підприємницьким структурам. Слід зазначити, що в нашій країні немає справжніх венчурних компаній, готових до інвестування коштів на початковій стадії проекту (seed stage), наближаючи науку до ринку. Найважливіші інфраструктурні ланки цієї системи - спеціалізовані маркетингові та консультаційні фірми, бізнес-інкубаційні компанії відсутні також.

Такі несприятливі умови значною мірою пов'язані з тим, що в Україні до сьогодні не створено відповідне правове поле ведення венчурного підприємництва. Єдиний законодавчий документ у цій сфері господарювання досі не прийнятий, відносини у зазначеній сфері регулюються безліччю законодавчих актів, положення яких часто мають суперечливий характер і дозволяють досить вільне тлумачення.

Враховуючи вищесказане, умовою впровадження ефективної системи державного сприяння розвитку інноваційності венчурного підприємництва в нашій країні повинен стати прийом спеціального правового акта, який буде регулювати питання діяльності відповідних компаній, знищить існуючі в цій сфері суперечності та неоднозначності чинного законодавства. Як наслідок, можна стверджувати, що на сьогодні вкрай необхідним є Закон України «Про венчурну діяльність в інноваційній сфері».

При цьому, необхідно врахувати специфіку наукової діяльності, її характер та здатність до самофінансування, визначення форм державної фінансової підтримки розвитку венчурних структур. У світі фундаментальна наукова діяльність, в тому числі і підприємницька, існує за рахунок бюджетних коштів або приватних фондів інвестування. В нашій країні фундаментальні наукові дослідження зосереджені і фінансуються тільки в державному секторі економіки. На даному етапі актуально та першочергово стоїть завдання - створити такі умови, які сприяли б залученню приватних та іноземних інвестицій для фінансування і розвитку фундаментальних досліджень в приватному секторі.

Фінансування прикладної науки з боку держави має здійснюватися шляхом укладення контрактів з венчурними фірмами на використання певного обсягу робіт в обговорені терміни, що гарантує останнім збут продукції.

Вкрай необхідна підтримка державою вчених і дослідників, які володіють нетрадиційним мисленням, мають оригінальні ідеї і конкретні винаходи, а результати їх досліджень - велику наукову цінність. Ці особистості - багатство нації.

Державна підтримка має надаватися авторам комплексних технологічних проектів, на основі яких можуть створюватися авторські фірми, які доводять проекти до завершення. Необхідна підтримка у вигляді проведення експертизи, фінансової допомоги ВНЗ, де автор може створювати фірму зі студентів і співробітників під свій проект. Їм необхідно надати право пільгового викупу або оренди фірмою приміщення, обладнання. Статус «авторської» фірми повинен підтверджуватися виданими автору сертифікатом і спеціальної розрахункової книжки. Це буде сприяти залученню підприємців в сферу наукового обслуговування і створить конкурентне середовище під час замовлення авторських або венчурних фірм.

Державну підтримку треба спрямувати так, щоб фінансувати створення технопарків та призначати таких керівників цих технопарків, які здатні генерувати інноваційні ідеї. Ось таким дослідникам необхідно видавати сертифікати та спеціальні книжки, призначені для розрахунків з фірмами, які їх обслуговують. Фірмам з обслуговування буде вигідно об'єднатися близько такого технопарку, маючи значні податкові пільги. У рамках таких технопарків будуть функціонувати і підприємницькі

структури венчурного капіталу.

В Україні з розвитком ринкових відносин створюються реальні умови для створення фондів ризикового капіталу. Потенційними вкладниками можуть бути комерційні банки, інвестиційні компанії, інвестиційні фонди, страхові компанії, великі підприємства, які спрямовують свої кошти на розробку нових технологій, іноземні фонди венчурного капіталу, приватні особи, тобто ті суб'єкти підприємницької діяльності, які мають можливість вкладати вільні кошти в оборот з метою отримання високих норм прибутку.

Необхідна система стимулів, яка включатиме полегшення входження венчурних інвесторів на ринки і вихід з них. Цього можна досягти за допомогою податкового кредитування, податкових знижок, зменшення податку на прибуток для венчурних інвесторів, пільгового оподаткування прибутку від приросту капіталу, зміцнення офіційних ринків цінних паперів і др.

Потужним інструментом державного регулювання ринкової економіки та підвищення ефективності виробництва є податкова система. Переваги податкової підтримки венчурних підприємств за допомогою прямих субсидій полягають в тому, що пільги надаються не авансом, а як заохочення за діяльність у цій сфері бізнесу, про це свідчить світовий досвід. Однак, пільгове оподаткування повинно базуватися на стабільній законодавчій основі.

Маючи обмежені можливості видаткової частини державного бюджету на інновації, в практиці господарювання найчастіше використовуються механізми опосередкованого стимулювання розвитку венчурного бізнесу. Це відбувається шляхом надання різних фінансових преференцій донором і акцептором венчурного капіталу, особливе місце серед яких займають податкові пільги. Впровадження режиму пільгового оподаткування дозволяє звільнити додаткові ресурси для розвитку компаній, і, відповідно, штучно завищити рівень прибутковості венчурних інвестицій.

В сьогоdnішніх умовах в Україні найбільш доцільним є пільгове оподаткування, тому воно пов'язане не із прямими витратами бюджету, а з вирахуванням з надходжень. Податкова політика в сфері сприяння розвитку венчурних фірм повинна здійснюватися за такими напрямками:

- стимулювання наукової діяльності;
- вплив на виробничі сфери матеріального підприємства і комерційні структури та банки з метою зростання обсягів інвестування, яке направляється на інноваційні процеси, зокрема, у венчурні фірми;
- прискорення розвитку виробництва та оновлення основного капіталу на сучасній технічній основі.

Застосування тієї чи іншої податкової пільги визначається таким національним фактором, як особливості оподаткування прибутків корпорацій, галузева структура та частка високотехнологічних секторів в цій структурі, інноваційний рівень та інноваційна політика держави.

Податкові заходи, спрямовані на стимулювання науки та інноваційної діяльності, можна поділити на заходи горизонтального впливу та диференційовані (рис. 9).

На створення сприятливого інноваційного клімату загалом в державі спрямовані горизонтальні заходи впливу, в свою чергу, диференційовані покликані стимулювати окремі галузі або типи підприємств.

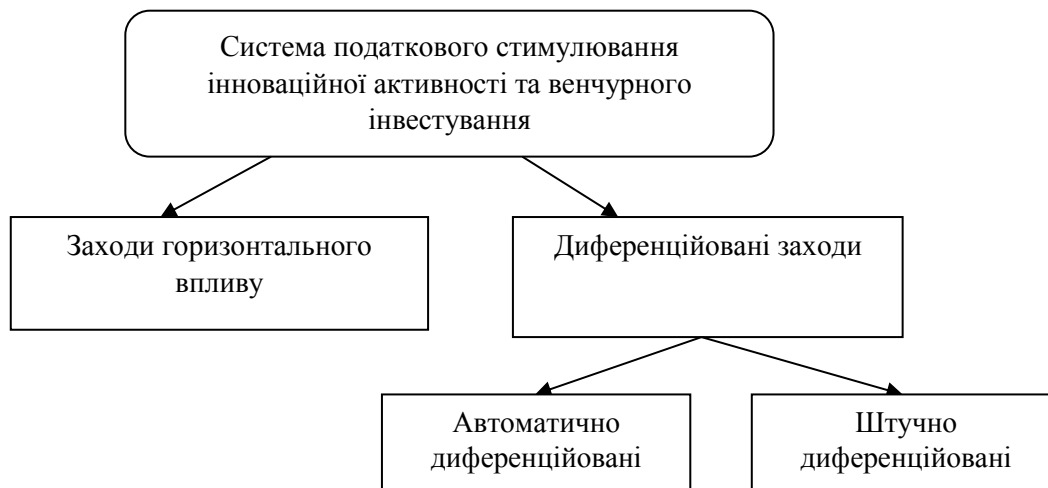

Рис. 9. Система заходів податкового стимулювання інноваційної активності та венчурного інвестування

Заходи автоматичної диференціації мають переваги та полягають в їх більшій прозорості та зрозумілості, а отже, кращому адмініструванні. Недолік полягає в тому, що відбувається перерозподіл податкового тягаря, який може мати негативні ефекти.

Важливим внеском до структурної розбудови економіки може бути штучна диференціація (за галузями, за розмірами компаній), але не є більш складною в адмініструванні. Проте зберігаються можливості для ухилення від оподаткування та створюється певний корупційний потенціал. Тому такі фіскальні методи можуть бути ефективними тільки в разі використання чітких визначень та алгоритму розрахунку ефекту від впровадження інновацій.

На практиці застосування податкових пільг пов'язане з певними юридичними проблемами, а саме:

- віднесення робіт до науково-дослідних та технологічних;
- визначення статусу організацій, що мають право на звільнення від оподаткування дослідницьких робіт.

Одним з найбільш дискусійних питань інноваційної політики в Україні є оцінка ефективності податкового стимулювання. З метою здійснення адекватної оцінки пропонуємо співставляти поточні втрати податкових надходжень від промислових підприємств, вважаючи, що прибутки підприємств зросли саме за рахунок інноваційної діяльності. Таке припущення є умовним, та завжди є певний період часу між здійсненням інноваційної діяльності, на яку розповсюджуються пільги.

Щоб оцінити ефективність податкового стимулювання венчурного бізнесу доцільно застосовувати різні підходи, які можна згрупувати таким чином, як показано на рисунку 10.

Існують певні проблеми використання податкових пільг для інноваційного виробництва, які можна систематизувати так:

- 1) відсутня комплексність в системі заходів податкового стимулювання. Заходи вводяться фрагментарно та охоплюють окремі сегменти інноваційної діяльності;
- 2) неузгодженість між заходами загального регулювання та пільговими режимами, внаслідок пільги можуть втрачати своє значення;

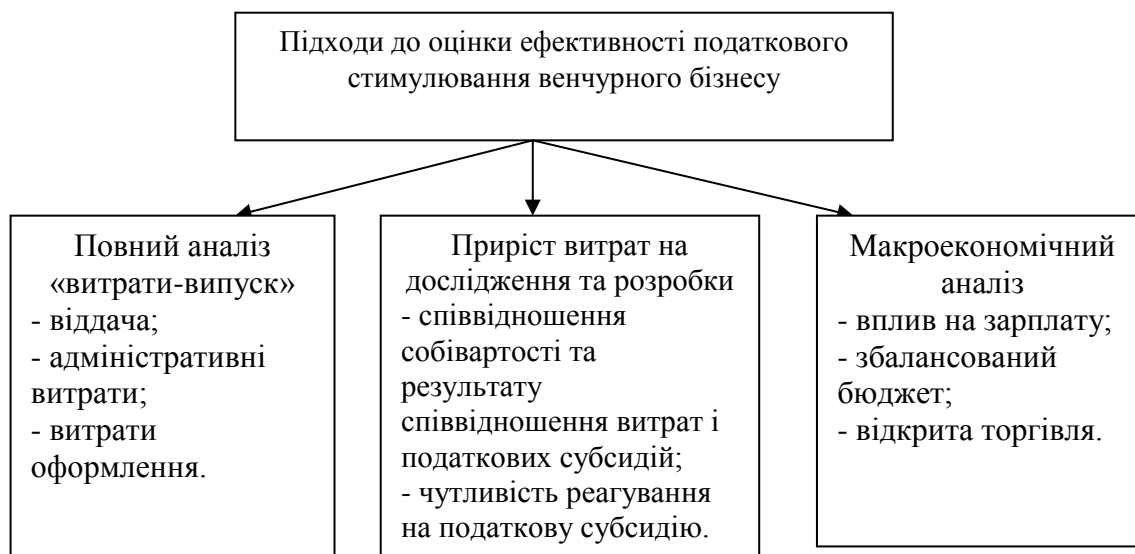

Рис. 10. Підходи до оцінки ефективності податкового стимулювання розвитку інноваційної діяльності

3) кількість пільг недостатня, які спрямовані на стимулювання інноваційної діяльності;

4) трактування чинних умов застосування податкових пільг не є безумовним, що призводить до багатоваріантної інтерпретації можливостей їх використання, створює ситуацію нестабільності та ускладнює відносини компаній з податковими органами;

5) існує низка термінологічних неточностей, що звужують спектр застосування пільг та гальмують введення нових податкових стимулів;

6) складність доказу венчурним підприємцем факту здійснення НДДКР або інноваційної діяльності, а також операцій з інтелектуальною власністю;

7) дуже бюрократизована система податкового адміністрування;

8) майже відсутнє податкове стимулювання організацій-посередників, які сприяють встановленню зв'язків між науковими організаціями та підприємствами (фінансові, консалтингові, експертні установи, тренінгові центри).

Вихідним мотивом функціонування підприємства є отримання економічної вигоди. Цей мотив ще не дозволяє визначити конкретний об'єкт діяльності, зокрема найбільш сприятливий інноваційний проект або об'єкт інвестицій. Мотиви до конкретних дій складають певну структуру, яка визначає: 1) можливі види дій у відповідності до об'єктів спрямованості та їх засобів, що використовуються, 2) ефект, який очікується від кожного виду дій, 3) ризики, які визначають імовірність досягнення ефекту для того чи іншого виду дій.

Висновки та перспективи подальших дослідження. Зробивши висновки, можна визначити такі основні напрями розвитку мотивації до участі у венчурних інноваційних проектах: сприяння досягненню економічної рівноваги на макрорівні; взаєморозуміння мотивів, слабких та сильних сторін учасників венчурного інноваційного проекту; забезпечення партнерських взаєностосунків, взаємопідтримки; пошук компромісних, взаємоприйнятних рішень у ситуаціях, коли інтереси учасників не співпадають.

Державна підтримка венчурного бізнесу в Україні має проводитись за такими напрямками та логікою, представленою на рисунку 11 [10, с. 12-14].

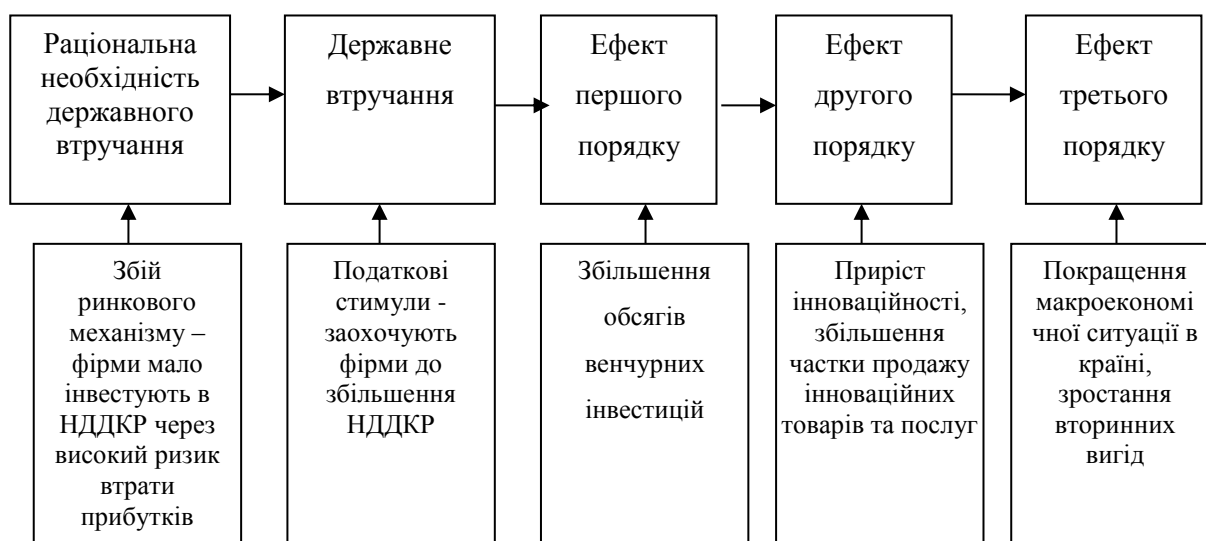

Рис. 11. Логіка використання інноваційних податкових стимулів

Використання податкових стимулів передбачає:

1) нормативно-правове регулювання науково-технічної, інноваційної, венчурної діяльності; рішення правових проблем інтелектуальної власності, системи пільг, мотивації праці, за статусом територій з високою концентрацією науково-технічного потенціалу;

2) формування і підтримка економічних умов і стимулів розвитку венчурного підприємництва за допомогою розвитку системи держзамовлення, вдосконалення планування та прогнозування науково-технічного розвитку, ефективних фінансово-кредитних важелів, включаючи розвиток ефективного патентного права та ін;

3) створення організаційно-управлінських умов венчурної індустрії за допомогою вдосконалення управління державною власністю, підвищення ефективності управління державними пакетами акцій, забезпечення технологічної безпеки, захисту національних інтересів, підготовки та перепідготовки управлінських кадрів, у тому числі державних службовців та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Куніцин О.М. Правове регулювання у сфері венчурного бізнесу в Україні / О.М. Куніцин // Управління розвитком. - 2014. - № 6. - С. 59-62.
2. Лях І.І. Роль механізму венчурного фінансування в підтримці національної інноваційної системи України / І.І. Лях // Стратегічні пріоритети. Серія : Економіка. - 2015. - № 4. - С. 66-72.
3. Онищенко В.В. Державне регулювання та підтримка венчурного підприємництва в процесі розвитку економіки / Онищенко В.В. // Наукові праці НДФІ. - 2014. - Вип. 4. - С. 64-71.
4. Офіційний сайт Аналітичного центру CEDOS. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cedos.org.ua>.

5. Офіційний сайт Вінницького інвестиційного порталу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vininvest.gov.ua/>.
6. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Офіційний сайт Інвестиційного порталу України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://inventure.com.ua/>.
8. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.niss.gov.ua/](http://www.niss.gov.ua/).
9. Офіційний сайт Української Асоціації Інвестиційного Бізнесу (УАІБ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uaib.com.ua/analituaib>.
10. Поліщук О.А. Основи функціонування венчурних інвестиційних фондів / О.А. Поліщук // Науковий, виробничо-практичний журнал Регіональна бізнес-економіка та управління. - №4(48), 2015 р. – С. 10-16.
11. European Venture Capital Assosiation. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.evca.org>.